

Sənətsünaslıq

Bülbülün yaradıcılıq yolu Şərqlə və Avropa mədəniyyətlərinin sintezində

Sevil Fərhadova

Sənətsünaslıq elmləri doktoru

AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutu. Azərbaycan.

E-mail: sevil.farhadova@gmail.com

Annotasiya. Təqdim edilən məqalədə Azərbaycan ənənəsinin və Avropa vokal klassikasının əsasında Şərqlə və Qərb mədəniyyətlərinin sintezinin qanunauyğunluğu və mümkünlüyü dərk edilir. Görkəmli şəxsiyyət – vokalçılar məktəbinin korifeyi Bülbülün yaradıcılıq taleyinin nümunəsində həmin dövrü daha çox “qardaşlıq” və “xalqlar dostluğu”, “internasionalizm” və s. kimi xarakterizə edən dəyərlərin təmsili ilə əlaqəli mədəniyyətləri yaxınlaşdıran tendensiyalar izlənilir. Azərbaycan mədəniyyətində həyata keçən keyfiyyətli dəyişikliklərə xüsusi diqqət yetirilir, onların əsaslandırıldığı və qanunauyğunluğu işıqlandırılır.

Muğamın konseptual məzmunu mövqeyindən Bülbülün tərcümeyi-halı və yaradıcılıq həyatı ilə bağlı faktlara yenidən nəzər yetirilir, onun vokal ifadəliliyinin inkişafına verdiyi töhfələrdən söhbət açılır. Onun çoxsaylı ənənəvi musiqi nümunələrinin yığılmasına, qorunub saxlanılmasına, öyrənilməsinə zamanla artan marağı elmi nöqtəyi-nəzərdən əsaslandırılır. Məqalənin sonunda gələcəkdə milli özünəməxsusluğu qoruyub saxlamaq şərti ilə Azərbaycan musiqisinin dünya mədəniyyətinə inteqrasiyasına istiqamətlənmiş tendensiyaların üstünlük təşkil etməsi haqqında proqnozlar verilir.

Açar sözlər: xanəndə, Şərqlə-Avropa mədəniyyəti, sintez, vokalçılar məktəbinin banisi, muğam ənənəsi, opera dramaturgiyası

Məqalə tarixəsi: göndərilib – 01.09.2022; qəbul edilib – 10.09.2022

Bulbul's creative path in the synthesis of Eastern and European cultures

Sevil Farhadova

Doctor of Art Studies

Institute of Architecture and Art of ANAS. Azerbaijan.

E-mail: sevil.farhadova@gmail.com

Abstract. This article comprehends the possibility and regularity of the synthesis of Eastern and European cultures on the basis of Azerbaijani traditional and European vocal classics. On the example of the creative fate of a separate outstanding personality - the coryphaeus of the Bulbul school of vocalists, the most indicative tendencies for the characterized time are traced, associated with the convergence of cultures, in connection with the preached values, such as “brotherhood and friendship of peoples”, “internationalism”, etc. Special attention is paid to the qualitative transformations taking place in Azerbaijani culture, their motivation and regularity are highlighted. From the standpoint of the conceptual content of mugham, the facts of the biography and creative life of Bul-Bul are examined in a new way, his contribution to the development of vocal

performance is comprehended. His growing interest in the collection, preservation, and study of numerous samples of traditional music is substantiated over time. At the end of the article, forecasts are made about the prevalence and future trends aimed at integrating Azerbaijani music into world culture while maintaining national identity.

Keywords: singer, Eastern–European culture, synthesis, founder of the school of vocalists, mugham tradition, opera dramaturgy

Article history: received – 01.09.2022; accepted – 10.09.2022

Giriş / Introduction

Hər bir mədəni inkişaf qarşılıqlı təsiri, əlaqəni nəzərdə tutur. Qarşılıqlı təsirin özü xalqın şüurunu formalaşdıran yüksək mədəniyyət səviyyəsinin göstəricisidir. Azərbaycanın çoxəsrlik mədəniyyətini fərqləndirən də məhz budur. Bu keyfiyyət özünü XX əsrdə, sovetləşmə və onun “xalqların bərabərliyi və qardaşlığı”, “beynəlmilətilik” və s. kimi əxlaqi dəyərlərin bəyan etdiyi dövrdə xüsusilə bariz şəkildə büruzə verib. Mədəni qarşılıqlı təsir, inkişaf və yenilənmə yaxınlaşmağa sövq edən şüurlar fonunda həyata keçirildi. Heç də təsadüfi deyil ki, bir qədər sonra mədəniyyətin, xüsusən də o dövrün Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin nailiyyətləri ilə bağlı mülahizələrdə “ilk dəfə” sözünə tez-tez rast gəlinir. Həm də ki, “ilk dəfə”

sözü milli mədəniyyət çərçivəsi ilə məhdudlaşmır, əslində, bütövlükdə mədəniyyətə aiddir. İlk dəfə olaraq iki növ peşəkar mədəniyyətin – şifahi-professional (Şərq klassikası) və bəstəkar (Avropa klassikası) mədəniyyətinin sintezi nəticəsində muğam-opera, muğam-simfoniya, muğam-kantata, romans-qəzəl və s. kimi yeni janrlar yaranır. İlk dəfə olaraq vokal ifaçılığı sahəsində mədəniyyətlərin qarşılıqlı təsirinə əsas qoyulur. Həm də diqqətəlayiq haldır ki, analoqu olmayan bu və bir çox digər “ilk dəfə”lər sistemli inkişafı ilə seçilən həm Şərq ənənəli, həm də Avropa bəstəkar mədəniyyətini yaradan dərin mənəvi səbəbləri öz potensialında saxlayan məhz Azərbaycan musiqi mədəniyyətində “ilk dəfə” həyata keçirilib.

Əsas hissə / Main Part

Azərbaycanın “multikultural” taleyini bir çox parlaq yaradıcı şəxsiyyətlər bölüşüb ki, onlardan biri də mədəniyyət tarixinə Bülbül təxəllüsü ilə daxil olmuş əfsanəvi müğənni, dahi sənətkar, pedaqoq, folklorşünas alim, publisist Murtuza Məşədi Rza oğlu Məmmədov olub. Onun doğulduğu yer Azərbaycanın Qarabağ bölgəsinin muğamçı-xanəndələrinin ocağı kimi tanınan Şuşa şəhəridir. Azərbaycanlıların şuşalı nəsilələrinin irsən aldıkları muğam vokal ifaçılığı məharəti Tanrının verdiyi səslə birlikdə peşəkar xanəndələrin yetişdirilməsi üçün təməl olmuş, sanki Bülbülün də məşhur xanəndələr sırasında layiqli yerini əvvəlcədən müəyyən etmişdi. Lakin onun ruhani oxumaları bilməyi və “Şəbih” dini mərasimlərdə muğamların kanonik ifasının aşılması “mollaxana”da aldığı ilkin musiqi təhsili

uzun davam etmir. Sonralar, inqilabi hadisələrin mövcudluğu zamanı Bülbül öz yaradıcılıq taleyini Gəncə şəhəri ilə bağlayır. Gəncədə göstərdiyi fəaliyyət ona parlaq muğam ifaçısı, müxtəlif musiqi kollektivləri və tamaşaların istedadlı təşkilatçısı kimi şöhrət qazandırır. Apardığı işlə əlaqədar həmin illərdə Bülbül dəfələrlə Gürcüstanda olur, orada gürcü opera tamaşaları ilə, həmçinin qastrola gələn İtaliya opera truppasının çıxışları ilə tanış olur. Gördükləri və eşitdikləri Bülbülün dünyagörüşünü xeyli genişləndirərək, opera janrına həvəs oyadır. Qeyd edilənlərdən başqa, bu aspektdə ən əhəmiyyətli faktı xüsusilə vurğulamaq istərdim: Bülbülün faciəvi “Şəbih” mərasimləri mühitində şüuru və musiqini düzgün qavrama qabiliyyətinin tərbiyə olunduğu uşaq illərində yaranan bünövrə, ilk növbədə, müğənni-

nin öz yolunun axtarışı və seçimini şərtləndirmişdir (burada F.Niçşenin “faciənin özü musiqidən doğurdu” kəlamı yada düşür). Məhz əzəldən faciə ruhunu dərinədən dərk etməsi xanəndə Bülbülə tamamilə başqa (münaqişəsiz kontrast muğam dünyasından fərqli olaraq), dramatik opera fabulasındakı münaqişəli, iztirablarla, toqquşmalarla, qəhrəmanlıq və fədakarlıqla qazanılan səadət ehtirası, ədalətlə dolu bir dünyaya yol açır. Muğamların “Şəbih” ayinləri kontekstində ifası yeni mənə kəsb edirdi. O (ifa), Həqiqəti dərk etməkdə zahiri və batini dünyalar arasında tarazlıq yaratmaq aktı deyil, şəri məhv etmək əzminin təzahürü idi. Yada salaq ki, muğam lap əzəldən bütöv, təbəqələşməmiş bir dünyanın harmoniyası ilə eyniləşdirilir. Faciə simasında isə muğam itirilmiş harmoniyanın bərpasına yönəlib. Bu halda harmoniyanın yaranması əks tərəfdən hərəkətdə, onunla toqquşmada baş verir. Qeyd edilmiş kontekstdə fəal qəhrəmanlıq başlanğıcı, prinsipi üstünlük təşkil edir. Bax, çox ehtimal, elə məhz buna görə Bülbül haqqında xatirələr bu gün də, ilk növbədə, Ü.Hacıbəylinin “Əsli və Kərəm” muğam operasındakı Kərəm lirik obrazı ilə deyil, həmin bəstəkarın “Koroğlu” epik operasındakı Rövşən qəhrəmanlıq obrazı ilə əlaqələndirilir.

Qeyd edək ki, idrak sözü hələ biliyin özü deyil, bilik axtarışıdır. Deməli, idrakın mahiyyətini və eyni zamanda musiqinin mahiyyətini ayrıca götürülmüş nəyinsə işarələnməsi, təsbit olunması deyil, daimi hərəkət-transformasiya təşkil edir. Yəqin ki, buna görə də indi zamansal sənət kimi başa düşülən musiqi keçmişdə Harmoniya yaradıcılığı ilə eyniləşdirilirdi. Bundan əlavə, əbədi hərəkət – Harmoniya qanunu üzrə təşəkkül kimi idrakın mahiyyəti musiqinin zamansal təbiətini izah edir.

Yaradıcılıq tərcümeyi-halının çərçivəsində Bülbül, əslində, opera mədəniyyətinin təşəkkül yolunu təkrar edir, fəqət bir fərqlə: o öz ifaçılıq təcrübəsində o vaxta qədər bir-biri ilə uyuşmaz olan spesifik, xüsusi Şərq oxuma texnikası ilə Avropa və rus vokal məktəblərini birləşdirməyə nail olur.

Digər mədəniyyətlərlə olan dövrü təmaslara və qarşılıqlı təsirə rəğmən, Bülbülün “multi-kultural dünya”ya əsaslı surətdə daxil olması

Ü.Hacıbəyliyən “Əsli və Kərəm” operasında Kərəm rolunu oynamaq məqsədilə dəvət aldığı üçün Bakıya köçdüyü vaxtdan başlayır. Həmin mərhələdən Bülbülün yaradıcılıq taleyində “kəskin dönüşlər” baş verir. Kərəm rolunu ifa etmək üçün muğamları bilmək, improvizasiya məharəti və ən azı 2,5 oktava diapazonlu səs tələb olunurdu. Bülbül üçün məşhur tarzən Qurban Pirimovun müşayiəti ilə improvizə etmək çətin deyildi. Onun operada debütü, gözələnildiyi kimi, parlaq nəticə verdi. Bundan sonra Bülbülün rus opera məktəbi ilə tanışlığı baş verir. Bunun nəticəsində o, xanəndə məktəbindən tamamilə fərqli olan vokal ifaçılıq texnikasına yiyələnməyi qarşısına məqsəd qoyur və onun iştirakı ilə yaradılmış Azərbaycan Konservatoriyasında prof. F.N.Polyaeva və prof. N.İ.Speranskidən dərs alaraq məqsədinə nail olur. Çoxdan formalaşmış, Şərq oxuma üslubuna uyğun tərzdə titrəyən qırtlağın Avropa üslubunda mahnı səsləndirmək üçün “dəyişdirilməsinin” zəngin tembr (səsin rəngi) koloritinin (çalarının, xüsusiyyətinin) təhrif edilməsi və hətta səs itkisi təhlükəsi yaratması xüsusunda onun peşə yoldaşlarının ifadə etdiyi təbii şübhə və narahatlıq xoşbəxtlikdən gerçəkləşmədi. Bülbül qarşısına qoyduğu olduqca çətin vəzifənin öhdəsindən uğurla gəlir. Bülbülün ən mürəkkəb peşəkar vəzifələr qoymaq və həll etmək bacarığı onu yaradıcı şəxsiyyət kimi səciyyələndirir. “<.....> Bülbül yalnız çox gözəl müğənni deyil! İlk növbədə, Bülbül ilk kəşf edəndir, o, Azərbaycanda heç kimin ayağı dəyməyən yolu təkbəşinə açmış yeganə şəxsiyyətdir. O, çətinliklərin öhdəsindən gələrək tədqiq edilməmiş yollarla mərdcəsinə irəli gedirdi və Azərbaycan incəsənəti üçün yeni yol açdı. Bülbül Azərbaycan vokal sənətində inqilab etdi” [1, s.11]. Azərbaycanın Xalq şairi Rəsul Rzanın keçən əsrdə dediyi sözlərə bu günün mövqeyindən aşağıdakıları əlavə etmək olar: Bülbülün vokal ifaçılıq sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlər bu gün də Azərbaycan mədəniyyətində davam etdirilməkdədir.

Yuxarıda qeyd olunanların maraqlı doğuran tərəfi odur ki, qarşılıqlı surətdə zənginləşməyə rus bəstəkarlıq məktəbinin nümayəndələri də ehtiyac duyurdu. Şərq musiqisinə qarşılıqlı

maraq nəticəsində, məsələn, Bülbülün R.Qliyerlə dostluğu yaranır və sonuncunun vasitəsilə Bülbül görkəmli müğənni L.Sobinovun vokal məharəti ilə tanış olur. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, başqa mədəniyyət nümayəndələrinin Şərq musiqisinə daim diqqət yetirdiyinə rəğmən, əksər hallarda bu, ekzotik musiqi aləminin bir qədər laqeyd musiqi “eskizi” ilə ifadə olunurdu. Başqa sözlə, Şərq musiqi panoramasına nüfuz etməliyin düşüncə tərzinə çevrildiyi zaman baş verməli olan mədəniyyətlərin sintezi deyilən fenomen yaranmırdı. Bu, həm də ona görə baş vermirdi ki, Şərqlin solmayan irsi Avropa mərkəzçiliyi mövqeyindən nəzərdən keçirilirdi və indi də ona bu cür yanaşılır və birmənalı olaraq incəsənətlə eyniləşdirilir, halbuki o, ilk növbədə, fikirlərin “diffuziya” nəticəsində qarşılıqlı dərkətmə vasitəsilə ötürülməsinin ruhi, mənəvi təcrübəsi olub və olmaqdadır. Ola bilsin, elə buna görə mədəniyyətlərin sintezi Şərqlin, daha doğrusu, əzəldən muğam tərzində düşünən Azərbaycan Şərqlinin qisməti olaraq qalır.

Bülbülün yaradıcılıq inkişafında daha bir “multikultural dönüş” taleyin ona bəxş etdiyi İtaliyaya səfəri ilə bağlıdır: müğənni Milan şəhərində dörd il təcrübə keçir. Bülbülün özünün xatirələrindən səsini ifadə imkanları, ifaçılıq sənətinin öyrədilməsi texnikası və metodlarına aid biliklərin nə qədər böyük təcrübədən əldə edildiyi barədə nəticə çıxarmaq olar. Bu illərdə o yazırdı: “Maestro Qrani ilə məşğələlər, şübhəsiz ki, mənə böyük fayda verdi. O, tələblərini müfəssəl surətdə çatdırırdı, mən isə bu tələbləri ciddi və lazım gəldiyi kimi yerinə yetirir, vokal ədəbiyyatını öyrənməyə çox vaxt sərf edir, vokal ifaçılıq və oxuma metodologiyası ilə bağlı əsərlərlə ətraflı tanış olurdum...” [1, s.10] Onun baxdığı saysız-hesabsız tamaşalar – La Skala Teatrının qoyuluşunda R.Vaqnerin “Nibelunqlar üzüyü” opera trilogiyası, həmçinin dahi A.Toskaninin dirijorluq etdiyi musiqili tamaşalar unudulmaz təsir bağışlayırdı. İki yay ayı ərzində açıq səhnədə dünya şöhrətli müğənnilərin sönməz opera əsərlərini – Ş.Qunonun “Faust”, J.Bizenin “Karmen”, R.Leonkavallonun “Məzhəkəçilər”, P.Maskaniyanın “Kənd namusu” və b. əsərləri ifa etdikləri Verona şəhərinə səfərlər

həmişəlik yadda qalmışdı. Bülbülün istedadı və yaradıcılıq axtarışlarının məhsuldarlığı nəzərə çarpdı və İtaliya mətbuatında qeyd edilərək yüksək qiymətləndirildi. “Arte-Nostra” jurnalı “Azərbaycanlı Bülbül” başlıqlı məqalədə yazırdı ki, “Bülbül müsəlman dünyasından İtaliyaya təhsil almağa gəlmiş və spesifik Şərq ifaçılığından Avropa müğənnilik məktəbinə keçmiş ilk vokalçıdır. Maestro Raffaello Qrani Bülbülün İtalyan vokal məktəbinə və İtalyan tədrisi metodikasına mükəmməl surətdə yiyələndiyini etiraf etdikdən sonra müğənni topladığı bilikləri öz xalqına çatdırmaq və iki məktəbin sintezi ideyasını həyata keçirmək üçün Vətəninə tələsir. Bu sintezin çox gözəl sübutu Bülbülün özüdür” [1, s.11]. Bülbül Avropanın müxtəlif səsyazma, habelə konsert fəaliyyəti ilə məşğul olan şirkətlərindən çoxlu təkliflər almağa başladı. Əlbəttə, bütün bunlar çox cəlbədicidir, lakin Bülbül böyük arzularını gerçəkləşdirmək üçün Vətənə, canı, qanı ilə bağlı olduğu doğma yurduna tələsirdi. Bu illər axtarış və kəşflərlə dolu illər idi.

Bülbül Bakıya qayıdan kimi Azərbaycan Konservatoriyasında məruzə ilə çıxış edir. Sonradan onun dahi həmkarı Ü.Hacıbəyli Bülbülün məruzəsini və digər analoji çıxışlarını xanəndə ifaçılıq mədəniyyətinin inkişafında dönüş nöqtəsi adlandırır. Bundan sonra Bülbül özünün əsas vəzifəsini həm Şərq, həm də Avropa ifaçılıq texnikalarına eyni səviyyədə yiyələnmiş milli kadrların yetişdirilməsində görür. Bununla bərabər, Bülbül səs idarəetməsində Şərq və Avropa məktəbləri üçün səciyyəvi olan mövcud əsaslı fərqi dərk edir və onu dəfələrlə vurğulayır. O, başlıca məqsədi Avropa təhsili prosesində əvvəldən əldə edilmiş Şərq ifaçılıq vərdişlərinin də qorunub saxlanmasıdır. Mədəniyyətlərin sintezinin qədim muğam və aşiq ənənələrinə əsaslanan mədəniyyətlərdə, məsələn, Azərbaycan mədəniyyətində mümkün və məhsuldar olduğu barədə maraqlı fikir Bülbülə məxsusdur.

Rus və italyan məktəblərindən keçmiş Bülbül öz örnəyi ilə şəkəkləri inandırır ki, genetik yaddaş və əvvəlcədən qazanılmış muğam ifaçılıq vərdişləri başqa vokal məktəblərinin metodlarına yiyələnməyə zəifləməyəcək və sıxışdırılıb çıxarılmayacaq. Bülbül əmin idi ki,

mədəniyyətlərin qarşılıqlı təsiri və sintezi milli mədəniyyəti nəinki qoruyub saxlayacaq, hətta onu dünya mədəniyyətinin ən ön hüdudlarına çatdıracaq yeganə mümkün yoldur. Milli vokal sənətinin korifeyi Bülbülün ədalətli mövqeyinin gerçəkləşməsi onun sonradan vokal sənəti ustaları tərəfindən təsbit olunmasını tələb edirdi. Fəqət təəssüf ki, onun ardıcılarının çox az bir hissəsinin ona yaxın yaradıcı potensiala malik olması problematik idi.

Bülbülün sonrakı fəaliyyəti buna şəhadət edir ki, onun həmin dövrdəki yaradıcılıq fəallığı ənənəli irsin qiymətli nümunələrinin toplanması və qayğıyla qorunub saxlanması zəruriliyinin dərkindən irəli gəlirdi. Belə bir təəssürat yaranır ki, Avropa musiqi klassikasının zirvə əsərlərinin geniş panoraması ilə yaxından tanışlıqdan sonra Bülbül sanki Azərbaycan şifahi-peşəkar mədəniyyətinin naməlum dərinliklərini yenidən kəşf edir, onun qorunub saxlanması və inkişafı məsələlərini böyük şövq və məsuliyyətlə həll edirdi, buradan da belə bir nəticə çıxır ki, Avropa mədəniyyətinə meyil onu mənbədən – muğam və aşıq irsindən uzaqlaşdırmayıb, əksinə, ona maksimum dərəcədə yaxınlaşdırıb.

Bülbül Azərbaycanda ilk dəfə olaraq folklor nümunələrinin toplanılması və öyrənilməsi üzrə 1932-ci ildə Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası nəzdində elmi-tədqiqat kabinetini təşkil etmiş, təcrübəli xalq yaradıcılığı bilicilərini, gənc, istedadlı bəstəkarları və musiqiçiləri klassik xalq melodiyaları irsinin öyrənilməsi və onunla daimi ünsiyyətin təmin olunması məqsədilə buraya cəlb etmişdir. Məhz bunun nəticəsində bir çox Azərbaycan muğamları Azərbaycan və dünya musiqi sənətinin korifeylərindən Q.Qarayevin, F.Əmirovun, Niyazinin, R.Hacıyevin, S.Hacıbəyovun, S.Rüstəmovun, C.Cahangirovun, C.Hacıyevin, T.Quliyevin və bir çox başqalarının opera, balet, simfonik, kamera, instrumental və vokal əsərlərində, mahnı və romanslarında öz parlaq ifadəsini tapıb. Azərbaycan folklorunun tədqiqi üzrə bir sıra sanballı elmi işlər Bülbülün qələminə məxsusdur, o, Azərbaycanda nəşr olunmuş ilk dünya klassikası və Azərbaycan xalq mahnıları toplularının redaktoru və tərtibatçısıdır. Yeri gəlmişkən, Konservatoriyada yaranan Elmi-Tədqiqat Musiqi Kabinetinin bazasında 1945-ci ildən etibarən Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İncəsənət və Memarlıq İnstitutunun yaranması faktını yada salmaq lazımdır.

Nəticə / Conclusion

Bütün yuxarıda deyilənləri yekunlaşdıraraq qeyd edək ki, Bülbülün parlaq yaradıcılıq taleyi tarixən Şərqlə Qərb arasında körpü salan Azərbaycan mədəniyyətinin əvvəlcədən müəyyən edilmiş müstəsna dərəcədə mühüm rolunu təsdiqləyən inandırıcı örnəklərdən biridir. Təsədüfi deyil ki, müstəqillik elan edildikdən sonra milli özgünlüyü qoruyub saxlamaq şərti ilə mədəni qarşılıqlı təsir və əlaqələrə açıqlıq strategiyası – multikulturalizm də gənc nəslin tərbiyəsində əsas xəttə çevrilir. Bu, öz bəhrəsini verib və verməkdədir. Və bu gün Azərbaycanın musiqi aləmində bir çox şeylər ilk dəfə baş verir. İlk dəfə olaraq Alim Qasimovun ifasında Azərbaycan muğamı dünyanı fəth edir, ilk dəfə olaraq Avropanın ən nüfuzlu konsert zallarında azər-

baycanlı ifaçıların səsi eşidilir. 2017-ci ildə Fırəngiz Əlizadənin Avropa və Azərbaycan milli alətləri və milli “səsləri”ni uyğunlaşdıraraq, Şərqlə-Qərb qütblərinin valehedici konseptual ifadə qüvvətinə malik sintezini yaratdığı “Nəsimi Passionu” oratoriyası ilk dəfə Amsterdanda Hollandiyanın Kral Simfonik orkestri və Almaniyanın Manheim Opera və Balet Teatrının solisti, Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti Əvəz Abdulla (vokal) tərəfindən səsləndirilib, dinləyicilər ayaq üstə dünya bəstəkarını alqışlayıblar. Bütün bunlar və bir çox başqa davam edən “ilk dəfə”lər Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin gələcəyə yönəlmiş olduğunun inandırıcı sübutudur.

Ədəbiyyat / References

1. Bülbül (Murtuza Rza oğlu Məmmədov): bibliografiya /tərt. ed.: M.Vəliyeva, M.İbrahimova, G.Misirova; elmi red. K.Tahirov; red. G.Səfərəliyeva. Bakı, 2017.
2. Bülbül. Seçilmiş məqalə və məruzələri. Bakı: Elmlər Akademiyası nəşriyyatı, 1968.
3. Бюль-Бюль. Составитель Г.Гулиева. Баку: Ишыг, 1983.

Творческий путь Бюль-Бюля как синтез восточной и европейской культур

Севи́ль Фа́рхадова

Доктор искусствоведческих наук

Институт архитектуры и искусства НАНА. Азербайджан.

E-mail: sevil.farhadova@gmail.com

Резюме. В настоящей статье осмысливается возможность и закономерность синтеза восточной и европейской культур на основе азербайджанской традиционной и европейской вокальной классики. На примере творческой судьбы отдельной выдающейся личности – корифея школы вокалистов Бюль-Бюля прослеживаются наиболее показательные для характеризваемого времени тенденции, связанные со сближением культур, в связи с проповедуемыми ценностями, такими как «братство и дружба народов», «интернационализм» и пр. Особое внимание уделяется качественным преобразованиям, совершаемым в азербайджанской культуре, освещается их мотивированность и закономерность.

С позиции концептуального содержания мугама по-новому рассматриваются факты биографии и творческой жизни Бюль-Бюля, осмысливается его вклад в развитие вокального исполнительства. Научно обосновывается со временем все более возрастающий интерес к сбору, сохранению, изучению многочисленных образцов традиционной музыки. В завершении статьи делаются прогнозы о превалировании в будущем тенденций, направленных на интеграцию азербайджанской музыки в мировую культуру при сохранении национального своеобразия.

Ключевые слова: ханенде, восточная и европейская культура, синтез, основатель школы вокалистов, мугамная традиция, оперная драматургия